

Neleiskime Lietuvos paversti policine valstybe

Pozicija dėl slaptųjų tarnybų ir teisėtvarkos savivalės

2011.05.20

Lietuva priartėjo prie pavojingos ribos, skiriančios demokratinę respubliką nuo policinės valstybės. Šalies slaptosios tarnybos ir teisėtvarkos institucijos, užuot gynusios konstitucinę santvarką, kurios pagrindas – žmogaus teisės ir laisvės, imasi savivalės ir kelia grėsmę demokratijai.

- Valstybės saugumo departamentas (VSD), užuot atlikęs analitinį darbą, kuria baudžiamąsias bylas ir organizuoja Lietuvos gyventojų baudžiamąjį persekiojimą (tai liudija E. Kusaitės, Gatajevų bylos). Teismai, užuot atlikę savarankiškus teisinius tyrimus bei teisminę teisėsaugos kontrolę, neretai tik aptarnauja slaptąsias tarnybas ir prokurorus. Slaptosios tarnybos, teisėsauga ir teismai Lietuvoje suaugo į vieningą ir piliečių laisvėms grėsmę keliančią struktūrą, nors turėtų būti savarankiški ir visuomenei atskaitingi.

- Kadangi Lietuvoje nėra slaptųjų tarnybų ir teisėsaugos veiklos parlamentinės kontrolės, šios institucijos ima ignoruoti tautos atstovybę (tai liudija 12 VSD pažymų istorija, tuščios Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkės pastangos gauti iš VSD atsakymus į pateiktus klausimus dėl E. Kusaitės bylos), jos dažnai veikia neteisėtai arba manipuliuoja teise. Taip konstitucinę santvarką saugoti privalančios tarnybos pradeda ją griauti.

- Lietuvoje įsigalėjo totalitarinei valstybei būdingas piliečių sekimas. Neseniai paskelbtais Europos Komisijos duomenimis, Lietuvos pareigūnai elektroninės komunikacijos priemonių operatorių prašė suteikti informacijos apie privačių asmenų ryšius kelis ar net keliasdešimt kartų daugiau nei kitų Europos šalių pareigūnai (2008 m. Lietuvos pareigūnai to prašė daugiau nei 85 tūkst. kartų, Vokietijos – 12,7 tūkst., Latvijos – beveik 17 tūkst., Suomijos – 4 tūkst.; 2009 m. Lietuvos pareigūnai - 72,5 tūkst., Latvijos - 26 tūkst., Suomijos – 4 tūkst. kartų). Informacijos apie žmonių elektroninius ryšius rinkimo apimtys liudija, kad valdžia nepasitiki piliečiais ir siekia juos kontroliuoti. Ar valdžia tokiu atveju gali tikėtis piliečių pasitikėjimo? Kaip toli peržengta riba, rodo faktas, kad Lietuvos teismai kaip asmens kaltės įrodymus priima slapta įrašytus žmogaus teisių gynėjų ir Eglės Kusaitės byla besidominčių žurnalistų pokalbius.

Kaip sustabdyti Lietuvos virsmą policine valstybe:

- Lietuvos Respublikos Seimas privalo pereiti nuo slaptųjų tarnybų aptarnavimo prie jų parlamentinės kontrolės. Taip pat būtų reikalinga nepriklausomo slaptųjų tarnybų inspektoriatas, kuris nagrinėtų piliečių skundus ir susipažinęs su slapta medžiaga priimtų sprendimus, pareigybė.

- Teismai turi imtis realių teisminių tyrimų bei teisminės operatyvinės veiklos bei ikiteisminių tyrimų kontrolės, o prokuratūra veikti nepriklausomai nuo slaptųjų tarnybų ir kontroliuoti jų veiklos teisėtumą

- Šių metų gegužės 12 dieną Seimo priimtos Operatyvinės veiklos įstatymo pataisos, leisiančios žmones sekti be teismo sprendimo, negali būti Prezidentės pasirašytos neišsiaiškinus ir neišaiškinus visuomenei tokio sprendimo pasekmių.

- Įstatymais būtina užtikrinti demokratinėms valstybėms būdingą slaptųjų tarnybų ir teisėsaugos atskaitomybę visuomenei – piliečiai turi gauti informaciją apie prieš juos vykdytą operatyvinę veiklą.

- Privalo būti iki galo ištirtos skandalingos bylos (V. Pociūno, Gatajevų, E. Kusaitės), kuriose aktyviai dalyvavo Lietuvos slaptosios tarnybos, ir viešai įvertintas šių tarnybų vaidmuo. Tik pripažinusios klaidas ir dėl jų visuomenės atsiprašiusios, šios tarnybos ir teisėsaugos institucijos gali tikėtis susigrąžinti visuomenės pasitikėjimą.

- Jei Lietuvos politikai bei pareigūnai toliau liks abejingi žmogaus teisių būklei, šalies piliečiams teks grįžti prie disidentinės veiklos ir grumiantis už demokratiją šalyje vėl remtis tarptautinių organizacijų pagalba.

Leonidas Donskis, Europos Parlamento narys (biuras 8 614 06564)

Darius Kuolys, Pilietinės visuomenės instituto direktorius (8 671 32461)

Henrikas Mickevičius, Žmogaus teisių stebėjimo instituto direktorius (8 618 62584)